

Asya Studies

Akademik Sosyal Araştırmalar / Academic Social Studies

Year: 9, Number: 31, p. 203-222, Spring 2025

Türkiye’de Sanat Eğitiminin İşleyişi ve Gelişimi İçin Öneriler

Suggestions for the Functioning and Development of Art Education in Turkey

ISSN: 2602-2877 / E-ISSN: 2602-263X

Araştırma Makalesi
Research Article

Makale Geliş Tarihi
Article Arrival Date
07/02/2025

Makale Kabul Tarihi
Article Accepted Date
24/03/2025

Makale Yayın Tarihi
Article Publication Date
25/03/2025

Asya Studies

Gökhan Erdoğan
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü
Türk Müziği ABD
gokhanerdogan.86@gmail.com
ORCID: 0009-0006-2261-5905

Öz

Sanat eğitimi; bireysel yaratıcılık, estetik algı, empati ve iletişim becerilerini geliştiren çok boyutlu bir süreci barındırmaktadır. Görsel ve işitsel sanatlar gibi sanat dallarıyla sanatın farklı disiplinleri vasıtasıyla bireylerin kültürel gelişim ve özgün düşünme yetileri desteklenmektedir. Güzel Sanatlar ve Eğitim Fakültelerinde verilen teorik, pratik ve pedagojik eğitimler ile kişisel ve toplumsal katkı sağlayacak niteliklerin sahiplenilmesi hedeflenmektedir. Sanat eğitimi programlarının çağın standartlarına uygun niteliklerde oluşturulması birey ve toplumun gelişimine katkı sunması açısından incelemeye değer bir konu olduğu düşünülmektedir. Sanat eğitimi, kültürel değerlerin korunması ve bireyin kendini ifade etme becerisinin geliştirilmesi açısından önem arz etmektedir. Bu maksatla çalışmada sanat eğitimi, görsel sanatlar ve müzik eğitiminin tanımı, kavramsal çerçevesi, amacı ve tarihsel gelişim sürecine yer verilmiştir. İlerleyen çalışmalara yönelik bütüncül bir kaynak teşkil edeceği düşünülmektedir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş olup ilgili literatür taranarak analizi yapılmıştır. Analiz sonucu yorumlanarak bütünlendirici bir literatür incelemesi gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmada sanat eğitiminin gelişimine yönelik iyileştirilmesi gereken alanlar üzerinde durularak buna yönelik öneri ve tavsiyeler verilmektedir. Yapılan incelemeler sonucunda bireylerin farkındalıklarının artırılması, toplumsal yapının iyileştirilmesi, teknolojik ilerlemelere uyum sağlanması, ekonomik koşulların iyileştirilmesi, yerel idarelerin sanata yönelik tutumlarının iyileştirilmesi ve yeterli seviyede atölye çalışmalarına imkân tanınarak sanat eğitiminin gelişmesi yönünde adımlar atılması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sanat, Sanat Eğitimi, Görsel Sanatlar, Müzik, Müzik Eğitimi

Abstract

Art education is a multidimensional process that enhances individual creativity, aesthetic perception, empathy, and communication skills. Various disciplines, such as visual and auditory arts, support the individual's cultural development and capacity for original thinking. Theoretical, practical, and pedagogical training in Faculties of Fine Arts and Education aim to equip individuals with qualities that contribute to both personal and social development. Establishing art education programs in line with contemporary standards is considered essential for the development of individuals and society. Art education is crucial for preserving cultural values and enhancing self-expression skills. In this context, the definition, conceptual framework, purpose, and historical development of art education, along with visual arts and music education, are examined. The study employed a qualitative research method, reviewing and analyzing relevant literature. The results were interpreted through an integrative literature review. The findings highlight the need to improve individual awareness, strengthen social structures, adapt to technological advancements, enhance economic conditions, improve local administrations' attitudes toward art, and increase opportunities to support the development of art education.

Keywords: Art, Art Education, Visual Arts, Music, Music Education

Atf Bilgisi / Citation Information

Erdoğan, G. (2025). Türkiye’de sanat eğitiminin işleyişi ve gelişimi için öneriler. *Asya Studies*, 9(31), 203-222. <https://doi.org/10.31455/asya.1635687>

GİRİŞ

Eğitim; bireylerin bilgi, beceri ve değer kazanmasını sağlayan sistematik bir süreçtir. Sanat eğitimi ise bireylerin duyuşal ve duygusal algılarını geliştirerek yaratıcılık ve estetik beceriler kazanmalarına yardımcı olmaktadır (Bilirdönmez ve Karabulut, 2016:344-345). Sanat eğitimi, bireylerin benliklerini ve çevrelerini tanımalarını sağlamakta ve kişisel gelişimlerini desteklemektedir. Ayrıca bireylerin duyarlılık, empati, estetik anlayış ve iletişim becerilerini güçlendirmeyi hedeflemektedir. Bu süreçte sanat, bireylerin içsel dünyalarını ifade etme ve yaratıcılıklarını ortaya koyma aracı olarak kullanılmaktadır (Ülger, 2015:136). Sanat eğitiminin temel amacı ise bireyleri özgüvenli, yaratıcı ve estetik açıdan duyarlı bireyler haline getirmektir (Elyagutu, 2016:244).

Sanat eğitimi, geleneksel çizim tekniklerinden başlayarak ilerlemesini sürdürmüştür. Günümüzde bireylerin psikolojik ve sosyal gelişimini destekleyen çok boyutlu bir araç haline gelmiştir. Çocukların hayal gücünü geliştiren temalar ve çizimler aracılığıyla yaratıcılıkları desteklenirken bireylerin ruhsal durumlarını anlamada da sanat tercih edilebilmektedir. Estetik duyarlılığı artıran ve bireylerin özgün düşünme yetilerini geliştiren sanat eğitimi, bireylerin entelektüel ve kültürel birikimlerini de güçlendiren bir eğitim yaklaşımı olarak önem kazanmaktadır (Bilirdönmez ve Karabulut, 2016:345-346).

Bireylerin yaratıcı ve farklı yönlerini görsel sanat dalları, müzik, tiyatro ve dans gibi güzel sanatlar alanı içerisinde barındıran sanat eğitimi, insanlardaki ruhsal ve kültürel boşluğu kapatarak farklı olanı ortaya çıkarmaya çalışan önemli unsurlardan biri haline gelmiştir. Sanat eğitime başlamak için herhangi bir yaş grubu bulunmamaktadır. Hayatın her döneminde ve her anında öğrenilebilecek bir kavram olduğu bilinmektedir. Sanat eğitimi, akademik düzeyde öğrenilebileceği gibi hobi amaçlı da görülebilmektedir. Günümüzde sanat eğitiminde kişiler daha çok hobi amaçlı kurslara yönelmekte ve yeteneğinin olduğu sanat dalına ilgi duymaktadırlar.

Uluslararası bilimsel araştırma sonuçlarına göre öğrenilenlerin % 83'ü görme, % 11'i işitme, % 3.5'i koklama, %1.5'i dokunma ve % 1'i tatma yolu ile öğrenildiği ifade edilmektedir (Demirel ve Altun, 2010). Bu da görsel sanatların ve görsel sanatlar eğitiminin büyük oranda önemini ve farkını ortaya çıkarmaktadır. Sanat eğitiminin kişiye sağladığı önemli katkılardan bazıları; karar verme yetilerini geliştirme, görsel öğrenme, iş birliği ve takım çalışmasına yatkınlık, olumlu ve iyi alışkanlıklar kazandırma, yaratıcılığı artırmadır (Sunassee ve Diğerleri, 2021:214-215).

Sanatın ve sanat eğitiminin önemi gün geçtikçe daha da artmaktadır (Neumann ve Diğerleri, 2023:29). Bu kapsamda çalışmanın ikinci bölümünde konunun daha iyi anlaşılabilmesi için sanat kavramı, sanat eğitimi, görsel sanatlar ve müzik eğitimi, sanat eğitiminin önemi ve amacı üzerinde durulmaktadır. Çalışmanın üçüncü bölümünde sanat eğitimi alanında yerli ve yabancı literatürde yapılmış çalışmalara yer verilmektedir. Çalışmanın dördüncü bölümünde Türkiye'de sanat eğitiminin tarihsel gelişimine yönelik bilgilere yer verilmektedir. Son olarak ise çalışmanın da asıl amacı olan bulgulara yer verilerek sanat eğitiminin iyileştirilmesi için ilgili çalışmalar incelenerek çıkarım ve öneriler yapılmaya çalışılmaktadır. Bu araştırmanın bir diğer amacı ise sanat eğitime yönelik araştırmalara kaynak teşkil etmektir. Her ne kadar sanat eğitimi alan yazınında detaylı çalışmalar bulunsa da

sanat eğitiminin güncel durumu ve gelişmesine yönelik adımları bir bütün olarak ele alan çalışmalara pek rastlanılmamıştır. Bu amaç doğrultusunda çalışmada nitel araştırma yöntemi benimsenmiş olup ilgili literatür taranarak analizi yapılmıştır. Analiz sonucu yorumlanarak bütünleştirici bir literatür incelemesi yapılmak istenmiştir.

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Sanat kavramı, insanlık tarihinin gelişimiyle paralel bir gelişim seyri izlediği ve kökeninin insanlık tarihi kadar eski bir kavram olduğu bilinmektedir. Akademik anlamda ilk bulguların tarih öncesi çağ dönemi olarak bilinen Paleolitik döneme kadar uzandığı bilinmektedir (Kay, 2010:128). Bahsedilen dönemde yaşayan ve Homo Sapiens’in alt grubu olan Cro-Magnon insanların hayvan kemiklerinden pipo ve flüt gibi müzik aletleri yaparak melodiler oluşturdukları, mağara duvarlarına çeşitli figürler işledikleri, ellerinin izlerini duvara çıkardıkları, çevrelerinde gördükleri olayları ve nesnelere somutlaştırarak figürinler biçiminde ilk sanatsal eserleri ürettikleri bilinmektedir (Killin, 2018). Sanatsal faaliyetlerin başlangıç tarihi tartışmaya açık olmakla birlikte MÖ 50.000 civarına kadar vardığı ve aslında insanlık tarihiyle paralel kabul edilmesi gerektiği söylenilebilir (Aydın, 2006:12).

Ünlü filozoflardan olan Diderot ve Kant’a göre sanat sınırsız bir döngü içerisinde bireyin algıladığı şeyleri tecrübe etmesine olanak veren bir olgudur. Sanat sadece bilimsel bilgi veya zihinsel süreçlerle ifade edilemeyecek kadar öte bir konumdadır. (San, 2004:77-78). Sanatı değerli kılan niteliklerden biri genelin öze indirgenerek somutlaştırılmasıdır. Her insanda ayrı bir evren bulunduğu kabul edilmektedir. Buna göre bireylerin zihin dünyaları, geçmiş yaşantıları, sosyo-kültürel faktörleri ve hatta genlerin bile olayları farklı gözlemleyerek ayrı ayrı somut gerçeklikler oluşturulabileceğini ifade etmektedir (Sarı, 2018:131-140).

Sanatın bireyin kendisine sunabileceği en büyük mutluluk olduğunu savunan görüşler de bulunmaktadır. Bireyin kendisini her defasında yeniden ve en iyi versiyonuyla inşa etmesi aşamasında sanat önemli bir adım olarak görülmektedir (Doğan, 2004:152-153). Sanatın zaman içerisinde farklı dil ve düşünceler ile farklı şekillerde yorumlanarak dönüşüme uğradığı bilinmektedir. Sanatı tam bir tanım olarak kavramaya çalışmaktansa faydalarını inceleyerek bakmak insanlık gelişimi adına daha faydalı olacağı söylenilebilir. Sanat insanlara gerçeğin bir replikasını sunmaktadır. Sanatçı var olan nesnenin görüntüsünü kendi algı düzeyi ve gerçekliği ölçüsünde yeniden üretmektedir. Sanatın bir sezgi olduğu ve sezginin de sanatın biricik olmasındaki en önemli etken olduğu ifade edilebilmektedir (Ersoy, 2002:6-8).

Sanatçının duygularını izleyicilere aktardığı an sanatın da varlık kazandığı ve sanatsal aktarımın yapıldığı andır. Sanatın; çizgi, renk, hareket, ses, sözcük ya da imgeler aracılığıyla bir duygu aktarımı gerçekleştirdiği ve bu duyguların izleyicide aynı veya benzer hisleri uyandırdığı ya da daha önce yaşanmış duyguları hatırlattığı ifade edilmektedir (Wang ve Diğerleri, 2023:2-7). İzleyenler bir sanat eserini incelediğinde kendi iç dünyaları ile eser arasında bir bağ kurmaya meyillidirler. Bahsedilen bağ ile hoş çağrışımlar uyanmakta ve hayal ettikleri görüntüleri hatırlayarak eserin güzelliğinin algılanmasını artırmaktadırlar. Sanat eserleriyle kurulan bağ, bireyin ruhsal dünyasına dokunurken aynı zamanda geçmiş medeniyetlerin kültürel ve dini inançlarına dair ipuçları da sunmaktadır (Işık, 2017:230-232).

Eğitim, en genel ifade ile bilgi kazanımı ile bireylerin davranışlarında değişim oluşturma arasındaki ilişkiyi barındıran bir süreçtir. Tüm eğitim modellerini de kapsayacak şekilde ifade edilirse eğitim, yaşantılar aracılığıyla bireyde istenen davranışları oluşturma süreci olarak tanımlanabilir (Ünver, 2016:867). Sanat eğitimi, sanatçı ve sanat öğretmenlerinin yetiştirilmesi için gerekli teorik bilgi ve mesleki eğitimi kapsayan bir bütündür. Bunun da ötesinde topluma, özellikle de genç nesillere yönelik olarak sanatın ve sanatçı kimliğinin çok yönlü bir şekilde kavranmasını, sanat alanındaki değerlerin öneminin anlaşılmasını ve düşünce ile yaratıcılığı geliştirilmesini hedefleyen eğitim sisteminin bir bütünü olarak ifade edilmektedir (İlhan, 1994:10). Günümüzde ise sanat eğitimi, yaratıcı düşünceler üretebilen, özgün zevkler ve algılar oluşturabilen çağdaş ve yenilikçi bireyler yetiştiren bir zihinsel faaliyet olarak görülmektedir (Kahraman, 2007:4).

Sanat eğitiminin amacı; öğrencilerin özgüvenli, bağımsız, özgür, kendi potansiyelini keşfeden, becerilerini etkin bir şekilde kullanabilen hem kendisinin hem de çevresinin farkında olan, dış dünyaya ve bireysel deneyime açık, saygılı, yaratıcı, hevesli, dengeli, zekâ seviyesi yüksek, duyarlı, duygusal ve psikolojik açıdan gelişmiş bireyler olarak yetişmelerini sağlamaktır (Ülger, 2018:1176). Ayrıca sanat eğitiminin öğrencilerin estetik değerler ve algısal duyarlılıklarını geliştirmelerine, görsel ve işitsel sanatları daha iyi anlamalarına ve öğrenmelerine, var olan yeteneklerini ve yaratıcılıklarını ortaya koymalarına, kişisel ve sosyal iletişim becerilerini artırmalarına katkı sağladığı belirtilmektedir (San, 1984:6).

Nesnelerin ve olayların sınıflandırılmasıyla bilimsel bilgi şekillenmektedir. Bu bağlamda sanat eğitiminin okul öncesi dönemlerden başlayarak daha fazla önem kazandığı görülmektedir (Kale ve Diğerleri, 2024:20). Sanat eğitimi temel anlamda iki grupta incelemek mümkündür. Bunlar görsel sanatlar eğitimi ve müzik eğitimidir.

Görsel sanatlar eğitimi, öğrencilerin akademik ve sosyal yaşamlarında kazandıkları bilgi ve becerileri anlamlı bir şekilde birleştirerek bütünsel düşünme kabiliyetini geliştiren kapsamlı öğrenim süreçlerinden biri olarak ifade edilmektedir (Alakuş ve Mercin, 2009:16). Bu türden bir eğitim, bireylerin yaratıcı düşüncelerini aktif hale getirerek keşfetmelerine ve eleştirel bir yaklaşımla öğrenmelerine olanak tanımaktadır. Ayrıca öğrenme sürecinin eğlendirici ve sakinleştirici bir yapıya sahip olduğu ifade edilmektedir (Özsoy, 2006:19). Sanat eğitimi, bireyin kendini ifade etme yeteneğini geliştirirken; estetik değerlere olan duyarlılığını artırmakta, empati becerisini geliştirmekte, yaratıcı düşünme ve tasarım yapabilme kapasitesini güçlendirerek toplumsal olaylar karşısında daha fazla hassasiyet geliştirilmesine olanak tanımaktadır. Görsel sanatlar eğitimi ise sanat eğitiminin içinde kendine özgü bir alanı temsil etmektedir (Mercin ve Diksoy, 2019:295).

Müzik eğitimi; müzik tarihi, teori, çalgı çalma, vokal performans ve genel müzik becerileri gibi çeşitli alanlarla çevrelenmiş bir öğrenim sahasıdır. Bu eğitim, müziğin öğrenildiği ve aktarıldığı akademik bir disiplin olarak kabul edilmektedir (Çuhadar, 2016:219) Diğer sanat türlerindeki gibi müziğin de iletme istediği bir mesajı vardır ve duyular aracılığıyla zihne hitap etmektedir. Ancak diğer sanat dallarından farklı olarak müzik, tınılar aracılığıyla ifade edildiği için bu yönüyle kolayca anlaşılmasında ve yalnızca duygulara hitap ettiği düşünülmektedir (İpşiroğlu, 1998:41).

Sanat eserleri insan yaşamının belirli bir zaman dilimine tanıklık etmekte ve temsil etmektedirler (İpek, 2018:244). Bireylerin mevcut yaşamlarını kaydetmelerine olanak tanımaktadırlar. Bir tablonun ilk kez görüldüğü ya da bir müziğin ilk dinlendiği an beyin sanat eserini simgesel bir hale getirerek anı olarak kaydetmektedir. Aradan yıllar geçmesine rağmen aynı sanat eseri tekrar dinlendiğinde zihin ilk günkü imgesine gitmekte ve orada yaşanan anılar hafızada yeniden canlandırılmaktadır. Bu deneyim tıpkı koku hafızasında olduğu gibi sanat eserlerinin yinelenmesi aşamasında da gerçekleşmekte ve sanat eserleri bireylerin yaşamlarında kesitler halinde kayıt tutulmasına eşlik etmektedirler.

İnsan ve toplum yaşamına sunduğu katkılardan dolayı sanat eğitiminin incelenmesi ve gelişimine yönelik izlenecek adımlar çıkarılması önem arz etmektedir.

LİTERATÜR TARAMASI

Çalışmanın üçüncü bölümünde sanat eğitimi ile ilgili yapılmış çalışmalara yer verilmektedir. Aral (1999) çalışmasında sanat eğitimi gören ve görmeyen gençler arasında yaratıcılık açısından cinsiyetin ve sınıfın etkilerinin olup olmadığını araştırmıştır. Buna göre sınıfın anlamlı bir farka neden olduğu cinsiyetin ise etkisiz olduğu sonucuna ulaşmıştır. San (2001) çalışmasında sanat eğitimi kavram olarak açıklamaktadır. Batılı ülkelerdeki sanat eğitime değindikten sonra Türkiye’deki sanat eğitimi hakkında bilgiler vermektedir. Sanat eğitimi yetiştirilmesine dair öneriler sunarak açıklayıcı bilgiler vermektedir. Uysal (2005), sanat eğitiminin bireylerin yaratıcılık, özgüven ve üretkenliklerini geliştirdiğini, çevresel değişimlere uyum sağlayarak bireyleri olumlu yönde dönüştürdüğünü vurgulamaktadır. İlköğretim düzeyinde (6, 7, 8. sınıflar) sanat eğitiminin etkilerini ele alan çalışma, uygulamalı çalışmaların yaratıcılığı desteklediğini ifade etmektedir. Altınkurt (2005) çalışmasında Türkiye’de sanat eğitiminin gelişimini incelemiş ve Cumhuriyet dönemi boyunca ilerleme kaydedildiğini belirtmiştir. Dikici (2006), sanat eğitiminin yaratıcılık üzerindeki etkilerini incelemiş ve lise son sınıf öğrencilerinin yaratıcılık düzeylerini karşılaştırmıştır. Bulgular, sanat eğitimi alan öğrencilerin yaratıcı düşünme düzeylerinin sanat eğitimi almayanlara göre daha yüksek olduğunu göstermiştir. Mercin ve Alakuş (2007) araştırmasında sanat eğitiminin toplum için gerekliliklerine dair açıklamalarda bulunmuştur. Araştırma, literatür taraması ve yazarların deneyimlerinden yararlanılarak yapılmıştır. Sonuç olarak sanat eğitiminin herkes için vazgeçilmez olduğu belirlenmiştir. Ülkü (2008) çalışmasında Köy Enstitüleri’nin (KE) Erken Cumhuriyet Dönemi’nde sanat eğitimi alanındaki ilerlemelere etkisini incelemektedir. Özsoy ve Şahan (2009), Çok Alanlı Sanat Eğitimi Yöntemi ile uygulanan üç boyutlu biçimlendirme merkezlerinin ve dünyanın sanata yönelik tutumlarını incelemişlerdir. Ayaydın (2009), 21. yüzyılda görsel sanatlar eğitiminin sınırsız yaratıcılığı ve dayanıklılığı artıracaklarını vurgulamış ve resim-iş eğitimi için öneriler sunmuştur. Şen (2010), sanat eğitiminin bireylerin hayatlarını anlaması ve arzularını özgürce ifade etmeleri için gerekli olduğunu vurgulamış ve bu alandaki bilimsel araştırmaların önemine dikkat çekmiştir. Kurbanov (2010), çağdaş eğitimde sanat eğitiminin gelişiminin arttığını, teknolojik ilerlemeyle sanat türlerinin eğitim sistemine entegre edilmesinin yaratıcı beceriler kazandırdığını belirtmektedir. Kaplan (2014), Bauhaus’tan ilhamla oluşturulan sanat eğitimi modelinin Türkiye’deki güzel sanatlar fakültelerinde ve sanat merkezlerinde görsel kaynak kullanma becerisi kazandırılmasına yardımcı olduğunu

vurgulamaktadır. Küçüktepepınar (2014), sanat eğitiminin gelişimi, farklı öğretim yöntemleri ve sanat eğitimi programları üzerine yapılan değerlendirmelerle sanat eğitiminin sağlanması için uluslararası iş birliklerinin sağlanması gerektiğini ifade etmektedir. Ünver (2016), sanat eğitiminin bireysel ve toplumsal gelişime katkı sağladığını, analitik düşünme ve sorgulama yetilerini geliştirdiğini ve bilimin bir parçası olduğunu belirtmektedir. Bilirdönmez ve Karabulut (2016), sanatın öğrenme aracı ve ruhsal bir eğitim yolu olarak özgür düşüncüyü ve karar verme yeteneğini geliştirdiğini ve toplumsal faktörler nedeniyle sanat eğitiminin gerekliliğini vurgulamaktadırlar. Başbuğ ve Başbuğ (2016), sanatın toplumla birlikte evrimleşen bir olgu olduğunu, sanat eserlerinin toplum tarafından anlaşılmasını ve görsel sanatlar eğitiminde eksikliklerin giderilmesi için teknolojik yaklaşımların kullanılması gerektiğini ifade etmektedirler. Yılmaz ve Şahan (2016), sanat eğitiminin bireylerin üzerinde bir etkisinin olduğunu ve öğretmen adaylarının kişisel ve estetik gelişimine katkı sağlaması açısından önem arz ettiğini ifade etmektedirler. Akdeniz ve Çarıkcı (2017) çalışmasında konservatuvar öğrencilerinin sanat eğitimine yönelik metaforik algularını incelemişlerdir. Sonuç olarak 52 farklı metafor üretilmiş ve bunlar beş ana kategoride toplanmıştır. Dilmaç ve Topuz (2017), sanat eğitiminin bireylere toplumsal değerler kazandırmada önemli bir rol oynadığını; özellikle kültürel değerler, empati ve hoşgörü gibi kavramların öğretim programlarına dahil edilmesi gerektiğini vurgulamaktadırlar. Akkurt ve Boratov (2018), görsel sanatlar eğitiminin psikomotor, terapi ve duysal gelişimlerine katkı sağladığını, eleştirel düşünme ve ilişkilerin iyileştirilmesinde önemli bir rol oynadığını belirterek sanat eğitiminin pedagojik, kültürel ve toplumsal faydalarını ortaya çıkarmaktadırlar. Buyurgan ve Buyurgan (2020), sanat eğitiminin verimliliği ve estetik bilinci geliştiren bir olgu olduğu, teorik ve uygulamalı boyutların temelinde olması gerektiği ve kültürel gelişime katkı sağladığını ifade etmektedirler. Çağlayan (2018), Türk eğitim sistemindeki sanat eğitimi programlarını inceleyerek zihinsel engellilerle ilgili lisansüstü tezlerde konu çeşitliliğinin oluşturulması ve bilimsel araştırmaların çoğaltılması yöntemini önermektedir. İlhan (2019), Türkiye'deki sanat ve sanat eğitimi programları arasında değişiklik yapılarak özellikle Güzel Sanatlar Fakülteleri ve Eğitim Fakültelerinde son yıllarda sanat derslerinin azalmasının güncel sanat ve bilim merkezlerinin yeterince yer almamasına neden olduğunu belirtmektedir. Hiçyılmaz ve Adanır (2019), sınıf öğretmenleri ve okul öncesi öğretmenlerinin sanat terimlerine yönelik algularını inceleyerek öğretmen adaylarının çeşitli ifade araçlarını nasıl tanımladıklarını ölçmüşlerdir. Sağer (2021), COVID-19 pandemisi sürecinde uzaktan sanat eğitiminin kavramlarını ve kayıtlarını inceleyerek teorik derslerde başarının sürdürülmesine rağmen uygulamalı derslerde teknolojik altyapı eksiklikleri ve geri bildirim sorunlarının öne çıktığını ortaya koymaktadır. Altındağ (2021), Paul Klee ve Bedri Rahmi Eyüboğlu'nun sanat eğitimi ve yenilik konusundaki benzer yaklaşımlarını inceleyerek her iki sanatçının eğitimciliğinin sanat eğitimi literatürüne önemli katkılar sağladığını ortaya koymaktadır. Heaton (2021), sanat eğitiminin teorik yönlerine odaklanarak öğretmenlerin deneyimlerinden hareketle terapileri artıracak bir kavramsal çerçeve sunmakta, sanat eğitiminde bilişin yerini sorgulamakta ve eğitimin karmaşıklığı ile üretkenliğini vurgulayan stratejiler önermektedir. Yolcu (2022), sanat eğitimi ve görsel sanatlar öğretimine yönelik olarak hazırlanan çalışmada eğitim fakültelerindeki sınıf öğretmenliği ve resim-iş eğitimi programlarına rehberlik etmeyi amaçladığını belirtmektedir. Mollaoğlu ve Çakır İlhan (2022) çalışmasında sanat eğitimi alan öğrencilerde sanat okuryazarlığının değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Sonuçlar analize dâhil edilen üniversite öğrencilerinde sanat okuryazarlığının

orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Akbaş (2023) çalışmasında Türkiye’de sanat eğitiminin tarihsel gelişimini ve 2000’li yıllarda bu alanda yaşanan değişiklikleri incelemiştir. Zengin ve Güllühan (2023) çalışmasında sanat eğitiminin tarihsel gelişimi ve eğitim sistemindeki rolünü incelemişlerdir. Adar Can (2024), üniversite öğrencilerine yapılan anket sonucunda öğrencilerin görsel sanatlar derslerine yeterince odaklanmadığı ve bu dersleri genellikle diğer temel derslere yardımcı ders olarak kullandıklarını tespit etmiştir. Ateş ve Yılmaz (2024) çalışmalarında "Nesi Var, Nasıl?" Görsel Algı Eğitimi Yöntemi'nin okul öncesi çocukların resimlerine etkisini incelemişlerdir. Bulgular, "Nesi Var, Nasıl?" yönteminin görsel algıyı geliştirmede etkili olduğunu göstermektedir. Güven ve Kaya (2024) çalışmalarında toplumsal cinsiyet rollerinin sanat eğitimi ile ifade edilişi ve bu algıların demografik özelliklere göre nasıl şekillendiğini incelemişlerdir. Tınaliyeva (2024) çalışmasında çağdaş sanat eğitiminin öğrencilerin eleştirel düşünme, bağımsız düşünme ve yaratıcı araştırmalar yapabilme yeteneklerini geliştirmeyi amaçladığını vurgulamaktadır. Gömleksiz ve Pullu (2024), çocuk gelişim programı öğrencilerinin sanat eğitimine yönelik tutumlarını belirlemeyi amaçlayan bir araştırma yapmışlardır. Öğrencilerin sanata yönelik tutumları, cinsiyet, sınıf düzeyi ve üniversite gibi değişkenler açısından analiz edilmiştir. Sarıbaş (2024) araştırmasında görsel sanatlar eğitiminde toplumsal farkındalık oluşturmayı amaçlamaktadır. Analiz sonuçlarına göre öğretmenlerin empati kurmada istekli oldukları ve toplumu ilgilendiren konuların sanat derslerinde ele alınmasının gerekliliğini vurguladıklarını bulmuştur. Parsıl ve Kılıç (2024) çalışmalarında sanat eğitiminin bireysel yaratıcılığı geliştirmedeki rolü ve farklı yöntemlerin kullanımının önemi vurgulamaktadırlar. Araştırmada çağdaş eğitim felsefesi çerçevesinde sanat eğitimi sürecinde kullanılan yöntemlerin daha etkili hale gelmesi için eğitim sistemlerine yeni yöntemlerin dâhil edilmesi gerektiği savunulmaktadır.

TÜRKİYE’DE SANAT EĞİTİMİNİN TARİHSEL GELİŞİMİ

Sanat eğitimi; görsel algısı ileri düzeyde olan, sanatsal yöntemlerle kendini ifade edebilen, kültürünü tanıyıp gelecek nesillere aktarma bilincine sahip, dünya kültürel mirasına duyarlı, yaratıcı ve üretken bireylerin yetiştirilmesini hedeflemektedir. Bu amaca ulaşabilmek için sanat eğitiminin, eğitimin tüm kademelerinde kesintisiz şekilde ve seviyeye uygun programlarla yer alması büyük önem taşımaktadır (Buyurgan ve Buyurgan, 2020:1). Sanat eğitimi, hayat boyu süren bir süreç olması gerekmektedir. Sanat eğitimi ile bireyler bilgilendirilmekte ve düşünmeye sevk edilmektedir (Kırıçoğlu, 2015:3). Bu bağlamda sanat eğitiminin sanat olarak nitelendirilen tüm disiplinleri kapsamı gerekmektedir (Mazlum, 2024: 346-347).

Sanat eğitimi, antik çağlardan itibaren insan yaşamında önemli bir yer edinmiştir. Platon, sanatı insanı düşüncesel olarak entelektüelliğe ve tinselliğe yükselten bir aracı olarak görmüş ve sanatın insanı bilgi yoksunluğundan kurtaran bir rolü olduğuna inanmıştır. Antik çağda sanat, bireysel eğitimin bir parçası olup profesyonel sanatçılar için bir uğraş ve toplumda seçkinler sınıfının yaşamını tamamlayan bir öğe olarak görülmektedir (Kılıç ve Sayın, 2020:89). 1890'larda Almanya'da sanat ve iş eğitimi anlayışının gelişmesiyle birlikte 20. yüzyılda sanat daha bilimsel ve pedagojik bir içerikle okul programlarına dâhil edilmiştir. Bu dönemde sanat eğitimi, özgün bir eğitim etkinliği olarak tanımlanmaya başlanmıştır.

Sanat eğitimi, bireylerin duygu ve düşünceleri arasındaki bağlantıyı kurarak eğitim sürecine katkı sağlamaktadır. Özellikle 17. yüzyıldan itibaren Batı toplumları, okul anlayışını modernleştirerek sanat eğitiminin toplumsal gelişimle uyumlu şekilde evrilmesini sağlamıştır (Dilay, 2021:284). Bu dönemde eğitimciler ve psikologlar, çocuk ve genç psikolojisini inceleyerek yeni bulgular ortaya koymuş ve eğitimde sanatın rolünü vurgulamışlardır. 19. yüzyılda Endüstri Devrimi'nin etkisiyle sanat dersleri okullarda yer almaya başlamış; özellikle endüstriyel tasarım ihtiyacı sanatın okullarda ders olarak yer almasını sağlamıştır (Mazlum, 2024:352-353). 19. yüzyıl sonlarında sanat eğitiminin amacı, estetik yargı yetisini geliştirmeye kaymaktadır. Okul duvarlarına ünlü tablolar asılmakta doğa ve çevre incelemeleri yapılmakta ve bu süreçte estetik ilgi gelişmektedir (Kırıçoğlu 2002:15-17).

19. yüzyılın sonu ile 20. yüzyılın başındaki teknolojik gelişmeler, sanat ve bilim alanlarında yenilikçi bir estetik anlayışının temelini atmıştır. 1919-1933 yılları arasında Almanya'da kurulan Bauhaus Okulu, toplumsal ifadelerle odaklanarak sanat, mimari ve tasarımda yeni yaklaşımlar geliştirmiştir (Kalyenci ve Arı, 2024:12). Bauhaus'un temel prensibi, güzel sanatlar ile uygulamalı sanatlar arasındaki sınırları kaldırarak sanat ve zanaat kavramlarını birleştirmeye dayalıdır. Bu okul, sanatçılar ve zanaatçılar arasında eğitim ve üretim işbirliğini teşvik eden bir sistem sunmuştur. Bauhaus'un etkisi, günümüzde birçok sanat ve tasarım okulunun temel ilkelerini şekillendirmeye devam etmektedir. Kandinsky ve Paul Klee gibi sanatçılar, Bauhaus okulunun ilk eğitimcileri olarak bireylerin yaratıcı potansiyellerini keşfetmelerine büyük önem vermişlerdir (Dilay, 2021:285).

Ülkemizde sanat eğitiminin okullarda hayata geçirilmesi 18. yüzyılda gerçekleşmiş olsa da 18. ve 19. yüzyıllardan önce de sanat eğitimi faaliyetlerinin var olduğu bilinmektedir. Özellikle Batılıların İstanbul'un fethi sonrası kente duyduğu hayranlıkla 16. yüzyılın ilk yarısında Fransız elçilerin yanlarında Rönesans kültürüyle yetişmiş ressamı getirmesi sanat eğitiminin temellerini oluşturmuştur. Bu sanatçılar, Osmanlı sultanlarının portrelerini ve İstanbul'un görkemli manzaralarını döneminin sanatsal kurallarına uygun şekilde resmettiği bilinmektedir (Kılınç, 2021:84). Bu etkileşimlerin sonucunda sanat eğitimi sürekli bir gelişim göstererek günümüze kadar ulaşmıştır. Resim derslerinin ilk olarak yer aldığı kurum ise III. Selim döneminde 1795 yılında Mühendishane-i Berr-i Hümayun olarak bilinen Mühendis Okulu'dur. Batılı tarzda resim derslerinin başladığı dönem ise 1834 yılında açılan Harp Okulu'dur (Akansel, 2011:162).

18. yüzyılda İmparatorluk yönetiminin desteğini almaya başlayan resim sanatı, toplum üzerinde çeşitli değişimlere yol açmıştır. Sanat, yalnızca askeri eğitimlerde öğretilmekle sınırlı kalmamış; 1827 yılında Mekteb-i Tıbbiye'de geometrik şekiller, basit çizimler, bitki motifleri ve arabesk desenleri de içeren mesleki ve endüstriyel resim dersleri müfredata dâhil edilmiştir (Telli, 1990:9).

Bahsedilen okullarda eğitim gören öğrenciler, derslerde öğrendikleri çizim tekniklerini sanatsal çalışmalara dönüştürmeye başlamışlardır. Osmanlı döneminde sanatın ilerlemesi büyük ölçüde askeri okulların katkılarıyla gerçekleşmiştir. Türkiye'de resim sanatının gelişimi 18. yüzyılın sonlarına doğru sarayın doğrudan talepleriyle ve ressam olan prenslerin önderliğinde geleneksel sanat alanına dâhil edilmesiyle hız kazanmıştır (Akansel, 2011:164). Birçok okul kurulmuş ve başta İngiltere olmak üzere Batı ülkelerine eğitimlerini tamamlamak amacıyla genç

ressamlar gönderilmiştir. Sanat eğitimi için Avrupa'ya yapılacak seyahat, eğitimdeki gelişmelerin önemli bir adımı halini almıştır. Askeri okulların yanı sıra öğretmen ve memur okullarında da sanat eğitimine daha fazla önem verilmeye başlanması bunun en açık göstergesi olmuştur (Dilmaç, 2010:64-65).

Bir gelişim süreci yaratabilmek amacıyla 1850 yılında Darülmaarif adıyla bir okul açılmıştır. Bunun yanı sıra 1862’de kurulan Galatasaray Lisesi ve 1868’de açılan Darüşşafaka Lisesi müfredatlarında resim derslerine yer verildiği bilinmektedir (Şimşek, 2023:1067).

Bu süreçte öğrenci kadrolarını büyük ölçüde azınlıklar oluşturmuş ve öğretmen kadroları dışa bağımlı hale gelmiştir. Hem genel eğitim hem de sanat eğitiminin yetersizliği ve sanatçı yetiştirme konusundaki sıkıntılar devam ettiği için Osmanlı İmparatorluğu'nda yabancı ressamların katkılarıyla Sanayi-i Nefise Mektebi kurulmuştur (Gençel, 2024:567). Batılılaşma hareketi, diğer alanlarda olduğu gibi sanat eğitiminde de Meşrutiyet döneminde hız kazanmıştır. Tüm bu gelişmeler ışığında sanat kendi yerini bulmuş ve dönemin koşullarını yansıtan eserler ortaya çıkmaya başlamıştır (Şimşek, 2023:1067).

Cumhuriyet dönemiyle birlikte modern Türk kültürünün temellerinin atıldığı bir süreç yaşanmıştır. Kültürel alandaki ilerlemelerle birlikte sanat sahasında da önemli gelişmeler yaşanmış ve bu süreç yeni sanat akımlarının, sanatçıların ve eserlerinin ortaya çıkmasına olanak tanımıştır (Ciddi, 2019:64). Ayrıca sanat eğitimi için yurtdışına öğrenci gönderme süreci de devam etmiştir. Almanya'ya eğitim için gönderilen öğrencilerin dönüşüyle birlikte Gazi Üniversitesi Resim Bölümü (1932) açılmıştır. Gazi Resim Bölümü'nde eğitim alarak mezun olan öğretmenler, ilerleyen yıllarda kurulan Güzel Sanatlar Fakültesi'nin temellerini atmışlardır. Böylece 1927 sonrasında resim öğretmeni yetiştiren tek kurum olarak Sanayi-i Nefise (Güzel Sanatlar Akademisi) öne çıkmıştır (Gençel, 2024:567).

Türkiye’de sanat eğitime dair dönemin pek çok uzmanı çeşitli önerilerde bulunmuşlardır. Dewey’in raporu doğrultusunda ilkokul, ortaokul ve lise müfredatlarında resim ve çizim derslerine yönelik değişiklikler yapılmıştır. Okullarda özel resim odaları ve atölyeler kurulmuş; böylece sanat eğitiminin altyapısı güçlendirilmiştir (Kırıçoğlu, 2002:36). 1924’te “Orta Tedrisat Muallimleri Kanunu” kabul edilmiştir. El sanatları eğitimine ağırlık verilerek akademik kurallara uygun bir şekilde renk, çizgi, süsleme gibi Türk geleneksel sanatlarının dışındaki alanlarda çalışmalar yapılmış ve temsili sanat eserleri üretilmiştir (Şimşek, 2023:1068).

Kültürel anlamda en önemli gelişmelerden biri de Cumhuriyet döneminde kurulan Köy Enstitüleri’dir. Bu enstitüler, köylerin ekonomik ve sosyal kalkınmalarını hedeflemiş, iş eğitimi ve sanat faaliyetlerini desteklemiş önemli kurumlar olmuştur. Batı’daki Bauhaus tarzı eğitim modeli gibi bu enstitüler de 1947 yılında kapatılmıştır (Ünver, 2002:20).

Günümüzde ise 2023-2024 öğretim yılı MEB istatistiki verileri incelendiğinde 105 Güzel Sanatlar Lisesi olduğu görülmektedir. Öğrenim gören toplam öğrenci sayısı 18.166 olmakla birlikte bunların 5.305’ü erkek, 12.861’i kadın öğrenci olduğu görülmektedir. 2.527 öğretmenin sanat eğitimi verdiği bilinmektedir. Son yıllarda ilginin yoğunlaştığı Müzik ve Sahne Sanatları Lisesi 14 okulda eğitim-öğretim faaliyetini sürdürmektedir. Bahsedilen liselerde öğrenim gören öğrenci sayısı ise 786’dır. Günümüzde sanat eğitime verilen önemin artırılması

gerektiği verilerden de görülmektedir. Cumhuriyet döneminden öncesinde başlayan sanat eğitime yönelik ilgi Cumhuriyet döneminde de devam ettiği görülmektedir. Yapılan araştırmalar sonucunda güncel verilerden de anlaşılacağı üzere sanat eğitime verilen önemin artırılması gerektiği görülmektedir.

ARAŞTIRMA YÖNTEMİ

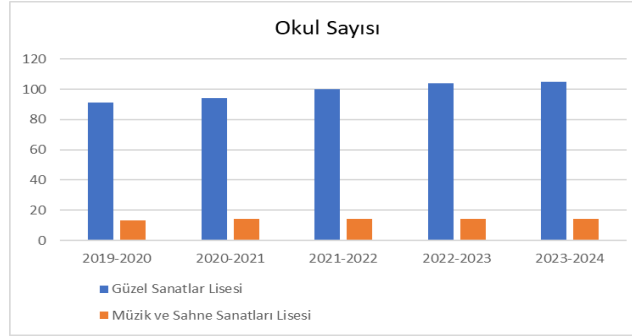
Bu çalışmanın amacı sanat eğitiminin kavramsal açıdan ele alınarak daha iyi bir hale gelmesi adına öneriler sunmak ve bütüncül bir bakış açısıyla ele alınmasını sağlamaktır. Araştırma için gerekli incelemeleri yapabilmek amacıyla ulusal ve uluslararası literatürden yararlanılmıştır. Bu kapsamda konuyla ilgili olduğu düşünülen makaleler, toplantılar, tezler ve konferanslar taranarak sanat eğitimi ile ilgili mevcut veriler, eksiklikler ve bu eksiklikleri gidermeye yönelik çıkarımlar sunulmak istenmiştir. Bu amaçla elde edilen veriler ve bilgiler çalışma kapsamına dahil edilmiş olup çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden bütünleştirici literatür taraması yöntemi kullanılmıştır (Callahan, 2014; Torraco, 2005). Nitel araştırma yöntemi gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi veri toplama tekniklerinin kullanıldığı ve olayların gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ele alındığı bir araştırma sürecini kapsamaktadır. Nitel araştırma ile araştırma problemi bütüncül bir yaklaşımla ele alınarak yorumlayıcı bir araştırma benimsenmektedir (Karataş, 2015:63).

Araştırma deseni kapsamında sanat eğitimi ile ilgili literatür taraması yapılmıştır. Veriler Google Scholar, DergiPark gibi platformlar üzerinden elde edilen makaleler taranarak bir sistematik geliştirilmeye çalışılmıştır. Araştırmada nitel veriler toplanırken literatür taraması yapılan makaleler incelenmiş ve incelenen makalelerin kaynakçalarından faydalanılarak kartopu örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kartopu örnekleme yöntemi, nitel araştırmalarda sıkça kullanılan amaçlı örnekleme yöntemlerinden biridir. Bu yöntem ile çalışma konusuyla ilgili bir referans seçilmekte ve bu referans aracılığıyla diğer kaynaklara ulaşılması hedeflenmektedir. Süreç zorunlu olarak tekrarlandığından dolayı örneklem artarak büyümektedir. Bundan dolayı da “kartopu etkisi” şeklinde ifade edilmektedir (Yağar ve Dökme, 2018:5).

Bu bağlamda çalışmanın verileri analiz edilirken literatür taraması ve ilgili çıkarımlar eş zamanlı sürdürülmüştür. Bu süreç çalışma tamamlanıp gerekli sonuçlar elde edilene kadar devam etmiştir. Elde edilen verilerin analizinde nitel yöntemlerde olduğu gibi yorumlayıcı bir yaklaşım takip edilmiştir. Literatür incelendiğinde bu çalışmaya benzer şekilde Şencan ve Bingöl (2023), Yüce (2021), Sürücü (2021), Coşkun (2015), Gökoğlan ve Diğerleri (2022), Callahan (2014), Torraco (2005) çalışmalarında da literatür taraması yöntemi kullanılarak verilerin analiz edilip yorumlandığı görülmektedir.

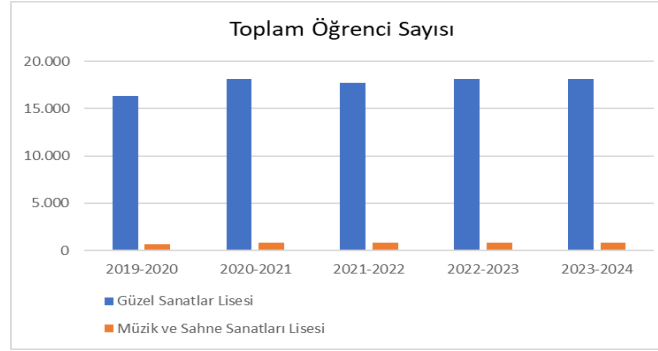
Bulgular

Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan yıllık periyotlar halindeki resmi istatistiklerindeki verilerden hareketle son 5 yıla ait sanat eğitime yönelik bulgular aşağıda yer almaktadır.

Şekil 1: Son 5 Yıla Ait Sanat Eğitimi ile İlgili Okul Sayısı

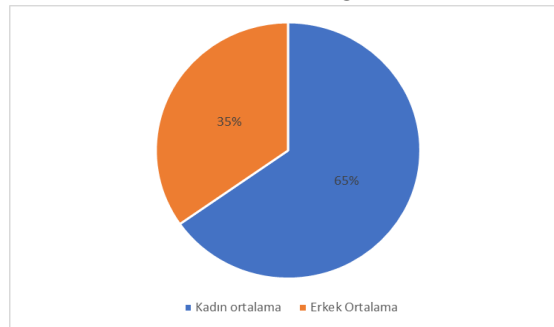
Kaynak: MEB istatistiki verilerinden yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 1 incelendiğinde 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılında güzel sanatlar lisesi okul sayısı 91 iken 2023-2024 eğitim öğretim yılına gelindiğinde bu sayı 105’e yükselmiştir. Müzik ve sahne sanatları lisesi 13’den 14’e yükseldiği görülmektedir.

Şekil 2: Son 5 Yıla Ait Sanat Eğitimi ile İlgili Toplam Öğrenci Sayısı

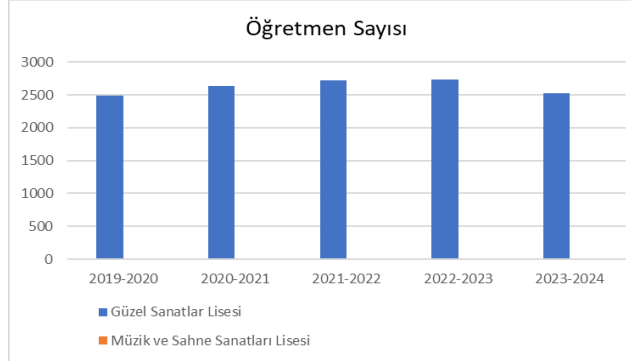
Kaynak: MEB istatistiki verilerinden yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 2 incelendiğinde 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılında güzel sanatlar lisesi toplam öğrenci sayısı 16.351 iken 2023-2024 eğitim öğretim yılına gelindiğinde bu sayı 18.166’e yükselmiştir. Müzik ve sahne sanatları lisesi 670’den 786’ya yükseldiği görülmektedir.

Şekil 3: Kadın-Erkek Öğrenci Yüzdesi

Kaynak: MEB istatistiki verilerinden yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 3 incelendiğinde sanat eğitimi ile ilgili okullarda öğrenim gören toplam öğrenci sayısının %65’inin kadın, %35’inin erkek öğrenci olduğu görülmektedir.

Şekil 4: Son 5 Yıla Ait Sanat Eğitimi ile İlgili Öğretmen Sayısı

Kaynak: MEB istatistiki verilerinden yazar tarafından oluşturulmuştur.

Şekil 4 incelendiğinde 2019-2020 Eğitim-Öğretim yılında güzel sanatlar lisesi toplam öğretmen sayısı 2.491 iken 2023-2024 eğitim öğretim yılına gelindiğinde bu sayı 2.527'e yükselmiştir. Müzik ve sahne sanatları lisesi 0'dan 1'e yükseldiği görülmektedir.

Bulgular incelendiğinde 2023-2024 Eğitim-Öğretim yılı itibariyle örgün eğitimde toplam 12.506 okul olduğu görülmektedir. Bahsedilen dönemde toplam öğrenci sayısının 5.796.881 olduğu belirtilmektedir. Buna göre toplam öğrenci sayısının sadece binde 3,14'ü sanat eğitime yönelik öğrenim gören öğrencilerden oluşmaktadır. Yıllar itibariyle incelendiğinde sanat eğitiminin bahsedilen önemlerinden de hareketle bu sayının yetersiz olduğu ülkemizde hala gelişmesi gereken bir alan olarak yer aldığı görülmektedir. Buradan hareketle sanat eğitiminin gelişmesine yönelik izlenecek adımların sunulması önem arz etmektedir.

Tartışmalar

Türkiye'de sanat öğretmenleri Eğitim Fakültesi'nin Resim-İş eğitimi, Sanat, İşletme ve Mesleki Eğitim bölümleri ile birlikte Güzel Sanatlar Fakülteleri'nde yetiştirilmektedir. Bu dört yıllık programlarda eğitim alan bireyler, pedagojik formasyon eğitimi alarak öğretmen unvanı kazanmakta ve okullarda öğretmenlik yapabilmektedirler. Öğrenciler, üniversite programlarında konferanslar, seminerler, atölye çalışmaları, teorik dersler ve okullarda yapılan stajlar ile eğitimlerini tamamlamakta ve mesleki unvan kazanmaktadır (Aslan ve Diğerleri, 2015:98).

Sanat eğitimcilerinin kendi disiplinlerinde derin bir uzmanlığa sahip olmaları beklenmektedir. Sanatın tarihsel gelişimini ve evrimini iyi bilmeli ve bu bilgileri çağın gereksinimlerine uygun bir şekilde uygulamalıdır. Bu niteliklere sahip sanat eğitimcilerinin yetiştirilmesi, sanat eğitimi veren yükseköğretim kurumlarının sunduğu programların yeterliliğiyle doğrudan ilişkilidir (Beykal, 2002:317).

Sanat eğitiminin ülkemizdeki tarihsel gelişimi ve işleyişine dair bilgiler verildikten sonra bulgulardan yola çıkılarak nasıl olması gerektiğine dair öneriler sunulmaktadır. Bunlar maddeler halinde açıklanacaktır (Mercin ve Alakuş, 2007:15-17; Azılıoğlu ve Yılmaz, 2021: 449-451; Uysal, 2019:783-784):

- İlk olarak sanat eğitimi verilirken bireylerin farkındalıklarını artırmak amaçlanmaktadır. Lisans ve lisansüstü eğitim seviyelerine gelindiğinde sanat eğitimcilerini yetiştirmek ve toplumun aydınlatılması gibi misyonlar yüklenmektedir. Buradan hareketle sanat

eğitmeni olarak bireylerle iletişim kuracak kişilerin kişisel sorunlarının iyileştirilmesi gerekmektedir. Çevresel koşullar, ekonomik faktörler, sağlık durumları gibi etkenler başarı üzerinde önemli etkiye sahiptir. Okul aktivitelerinin yanı sıra sosyo-ekonomik durum, aile yaşantısı ve kişisel deneyimlerinde iyileştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca sanat eğitimi verecek kişilerin yenilikçi, modern, hukukun üstünlüğünü savunan, toplumun etik değerlerine saygılı, insan haklarını gözeten, iletişim becerileri güçlü bireylerden seçilmeleri gerekmektedir.

- Toplumsal yapıdan kaynaklanan sorunların tarih boyunca sanat eserlerini etkilediği görülmektedir. Bu nedenle toplumsal yapının da iyileştirilmesi sanat eğitimi açısından önem arz etmektedir. Toplumun kültürel ve ekonomik kalkınma düzeyi ve eğitim seviyesindeki gelişmişlik sanata olan bakış açısını değiştirmektedir. Bundan dolayı toplumsal olarak da bir ilerlemenin kaydedilmesi sanat eğitimi açısından önem arz etmektedir.

- Küresel teknolojik ilerlemeler diğer alanlardaki gibi sanat eğitiminde de varlığını göstermektedir. Bilim ve teknoloji hızla ilerleyerek insan yaşamında hızlı ve önemli değişiklikler meydana getirmektedir. Sanat eğitimi alanında da kitle iletişim araçlarının yaygın bir şekilde kullanıldığı görülmektedir. Teknolojik yeniliklere açık, hıza uyum sağlayacak bireylerin yetiştirilmesi sanat eğitiminin ilerlemesine katkı sunması açısından önem arz etmektedir.

- Sanat eğitimi sürecinde ekonomik koşulların yetersiz olması verimliliği olumsuz yönde etkilemektedir. Mekânsal şartların eksikliği, donanımsal noksanlık ve teknik altyapı yetersizliği sanat eğitiminin gelişmesini olumsuz yönde etkileyen unsurlardandır. Bundan dolayı sanat eğitimi veren kurumlara gerekli maddi destek sağlanarak ihtiyaç duyulan kitap ve görsel materyaller gibi ders kaynakları ile desteklenmelidir.

- Bir ülkenin eğitim politikalarının şekillenmesinde o ülkenin yöneticilerinin hâkim olduğu siyasi politika önem arz etmektedir. Buna göre siyasi yapı, sanatı doğrudan etkileyecek kararlar alacağından dolayı siyasi yapının sanata olumlu bakışı gerekmektedir. Sanat eğitimi de ülkenin siyasi yapısına göre şekilleneceğinden dolayı sanat ve sanatçılara önem ve destek veren bir siyasi yapının seçilmesi eğitim sürecindeki ilerlemeleri artıracığı söylenilebilir.

- Kültürel ve sanatsal etkinliklerin yönetim birimleri tarafından planlandığı ve gerçekleştirildiği bilinmektedir. Merkezi veya yerel idareler tarafından sanatsal ve kültürel faaliyetler için daha fazla kaynak ayrılması bu alanda çalışmak isteyen kişiler için durumu daha cazip hale getirecek unsurlar arasındadır. Sanat eğitimi için ihtiyaç duyulan fiziksel olanakların ve teknik donanımların temin edilmesi, çeşitli kültürel ve sanatsal etkinliklerin planlanarak desteklenmesi idari yapıların sorumlulukları arasındadır. Sanat eğitiminin ilerlemesine ve tercih edilmesine katkı sunacak unsurlar olarak değerlendirilebilmektedir.

- Sanat eğitiminin gerçekleştirildiği ortam eğitimin kalitesini doğrudan etkilediği bilinmektedir. Eğitimin etkin bir şekilde yapılabilmesi için eğitim ortamının koşullarının da eğitime elverişli hale getirilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla sanat eğitimi verilen kurumların fiziki koşullarının da eğitime elverişli hale gelmesi gerekirse ses yalıtımı gibi önlemler alınarak çevre ile dost bir eğitim anlayışının benimsenmesi sanata ve sanat eğitimine olan ilgi ve saygıyı artıracaktır.

• Yükseköğretim düzeyindeki sanat eğitimi, öğretmen adaylarını yetiştirmektedir. Bu eğitim programlarının çağın ihtiyaçlarını görerek yanıt verebilecek, donanımlı ve nitelikli öğretim elemanlarını yetiştirmesi temel amaç olmalıdır. Küresel düzeyde hızla gelişen dünyaya entegre olmuş müfredatın güncellenerek dünya standartlarını yakalamaya çalışması sanat eğitiminin güncelliğini koruması adına önem arz etmektedir.

• Sanat eğitimi programlarını dair bilgiler ilgilenen herkesin erişebileceği şekilde yayımlanmış olması gerekmektedir. Programın içeriği ve çıktıları hakkında sağlanan bilgi katılmayı düşünenlerin eğitim hakkında önceden bilgi almalarını sağlayacaktır.

• Sanat eğitimi gören adayların teorik bilgilerin yanı sıra yeterli derecede atölye çalışması gibi pratik bilgilerle de desteklenmiş olmaları gerekmektedir. Bunun yanı sıra eğitici olarak devam edecek öğrencilerin pedagojik formasyon eğitimi alması sağlanarak donanımlı bir şekilde mezun olması için gerekli olanakların sağlanması gerekmektedir.

SONUÇ

Sanat eğitimi, kişilerin estetik duyarlılıklarını, yaratıcılıklarını ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmeyi hedefleyen disiplinler arası bir öğrenme sürecidir. Bahsedilen süreç bireylerin sanat eserlerini anlaması, yorumlaması ve üretmesine yönelik bilgi ve becerilerle entegre olmasını gerektirmektedir. Sanat eğitimi ile bireyler teknik becerilerin yanı sıra kültürel, sosyal ve duygusal olarak da gelişme gösterdikleri görülmektedir. Bireylerin kültürel kimliklerini keşfetmeleri ve toplumun sanat karşısındaki farkındalığını artırmak açısından sanat eğitimi önemli bir rol üstlenmektedir.

Nitelikli bir sanat eğitimi sayesinde teori ve uygulama arasında bir denge kurulmuş olacaktır. Bireylerin estetik ve yaratıcı düşünme becerileri gelişirken eleştirel bir bakış açısı kazanmalarını sağlamak amaçlanmaktadır. Ayrıca sanat eğitimi ile bireylerin kültürel, bilimsel ve teknolojik yenilikleri birleştirerek daha geniş bir perspektiften hayata bakmaları amaçlanmaktadır. Bireylerin üzerinde yarattığı etki ile toplumsal olarak da estetik bilincinin gelişmesine katkı sağlanmaktadır. Bu nedenle etkili bir sanat eğitimi politikası oluşturmak, eğitimin ulusal hedeflerle uyumlanmasını sağlamak ve süreci idari yapılar tarafından desteklemek eğitimin kalitesi ve sürdürülebilirliği açısından kritik öneme sahiptir.

Bu çalışmada “sanat eğitimi nedir?” ve “nasıl olmalıdır?” sorularına cevaplar aranmaya çalışılmıştır. Bahsedilen konu ile ilgili çok sayıda yerli ve yabancı literatür taranarak bir yargıya varılmaya çalışılmıştır. Buna göre sanat eğitimi, toplumun ihtiyaçlarına ve çağın gerekliliklerine uygun olarak güncellenmesi gereken alanlardan biridir. Sanat eğitiminin verimli bir şekilde aktarılabilmesi için teorik bilginin yanı sıra yeterince uygulama ile de desteklenmesi gerekmektedir. Öğrencilere teknik becerilerin yanı sıra eleştirel düşünme, estetik duyarlılık ve yaratıcılık kazandırmanın yanı sıra sanat tarihi, estetik ve kültürel eleştiri gibi yaratıcılıklarını artırmaya yönelik teorik derslerle program zenginleştirilebilmektedir. Bunun yanı sıra teknolojiyle uyumlanmak ve çağın gerisinde kalmamak adına dijital sanat araçlarının ve yazılımlarının kullanımı desteklenmelidir. 3D modelleme ve video prodüksiyonu gibi dijital becerileri geliştiren eğitimler ile bireylerin teknolojik hıza uyumlanması sağlanmalıdır. Kaynaklara çevrimiçi erişim kolaylığı sağlanarak bilgiye hızlı ulaşım ile eğitime entegre

edilmesi sağlanmalıdır. Sanat eğitimine ayrılan bütçe artırılarak modern atölyelerin, stüdyoların ve gerekli materyallerin eksikliğinin giderilmesi önem arz etmektedir. Özellikle sanat kitapları, görsel arşivler ve teknik ekipman sağlanarak öğrencilerin kullanımına sunulması teknik becerilerin pekiştirilmesi ve yaratıcılıklarına katkı açısından oldukça önemlidir. Toplumun her kesimini sanatsal kucaklamak adına kırsal bölgelere de taşınabilir sanat atölyeleri ve mobil eğitim araçları gönderilmesi toplumsal gelişmişliği ve estetik bakış açısını pozitif yönde etkileyecektir. Sanat eğitimi, bireylerin farkındalıklarını artırmayı hedeflerken öğretmenlerin etik değerlere saygılı, yenilikçi ve güçlü iletişim becerilerine sahip olmalarını ve başarıyı etkileyen çevresel, ekonomik ve sağlık koşullarının iyileştirilmesini gerektirmektedir.

Toplumsal yapıdaki sorunların sanat eserleri ve eğitimi üzerindeki etkisi göz önüne alındığında toplumun kültürel, ekonomik ve eğitimsel gelişimi sanat eğitiminin etkinliğini artırmada kritik bir rol oynamaktadır. Küresel teknolojik ilerlemeler, sanat eğitimi alanında da kitle iletişim araçlarının etkin kullanımını sağlayarak teknolojik yeniliklere uyumlu ve hızla gelişen bireylerin yetiştirilmesini gerekli hale getirmektedir. Sanat eğitiminin etkinliğini artırmak için ekonomik koşulların iyileştirilmesi, mekânsal ve donanımsal eksikliklerin giderilmesi ve eğitim materyallerinin temin edilmesi önemli olduğu gibi olumlu bir siyasi ortamın da önemini vurgulanmaktadır. Sanat eğitiminde ilerleme için idari birimlerin sanatsal etkinlikleri desteklemesi, fiziksel ve teknik olanakları sağlaması ve bu alana yeterli kaynak ayırması kritik bir öneme sahiptir. Ayrıca sanat eğitiminin kalitesini artırmak için eğitim ortamlarının fiziki koşullarının iyileştirilmesi ve çevre dostu düzenlemelerin yapılması, sanata ve sanat eğitime olan ilgi ve saygıyı desteklemektedir. Yükseköğretim düzeyindeki sanat eğitimi, küresel standartlara uyum sağlayacak şekilde müfredatını güncelleyerek çağın ihtiyaçlarına yanıt verebilen nitelikli öğretmen adayları yetiştirmeyi amaçlamalıdır. Sanat eğitimi programlarının içeriği ve çıktılarının herkese açık şekilde olması, katılımcıların eğitim hakkında önceden bilgi edinmelerine olanak sağlamaktadır. Sanat eğitimi alan öğrencilerin teorik bilgilerin yanı sıra pratik deneyimlerle desteklenmesi ve pedagojik formasyon eğitimi alarak donanımlı bireyler olarak mezun olmalarına imkân verilmesi gerekmektedir. Sanat eğitimi, ülkenin eğitim politikalarına dâhil edilerek uzun vadeli planlamalar doğrultusunda politikalar geliştirilmelidir.

Sonuç olarak bu çalışma, Altınkurt (2005), Mercin ve Alakuş (2007), Ayaydın (2009), Akbaş (2023), Zengin ve Güllühan (2023) çalışmaları ile benzer şekilde Türkiye’de sanat eğitiminin önemi ve geliştirilmesi gereken alanlara yönelik öneriler sunarak literatüre katkı sunması beklenmektedir. Türkiye’de sanat eğitiminin geliştirilmesi, eğitim politikalarından teknolojik yeniliklere kadar çok boyutlu bir yaklaşım gerektiren bir süreçtir. Sanat eğitimi, bireylerin sanatsal ve estetik becerilerini geliştiren bir süreç olmasının yanı sıra toplumsal bilinç ve kültürel zenginlik yaratmanın önemli bir aracı olarak değerlendirilmeli ve bu doğrultuda yapılandırılmalar gerçekleştirilmesi gerektiği söylenilebilmektedir.

Yazarlık Katkısı

Çalışma tek yazarlı olarak yürütülmüştür.

Etik Kurul Beyanı

Bu araştırma için etik kurul izni gerekmemektedir.

KAYNAKÇA

- Adar Can, S. A. (2024). Sınıf öğretmeni adaylarının staj programında görsel sanatlar derslerinin yürütülmesiyle ilgili görüşleri üzerine bir değerlendirme. *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 9(29), 777-789.
- Akansel, İ. (2011). Osmanlı dönemindeki batı tipi sanat dallarının Osmanlı modernleşmesine etkisinin yapısalcı bir bakışla değerlendirilmesi. *Atatürk İletişim Dergisi*, (2), 159-175.
- Akbaş, S. (2023). 2000 sonrası Türkiye’de sanat eğitiminin gelişimi. *International Social Sciences Studies Journal*, 9(111), 7055-7064. <http://dx.doi.org/10.29228/sss.70058>.
- Akdeniz, A., & Çarıkcı, E. (2017). Konservatuvar öğrencilerinin 'sanat eğitimi' kavramına ilişkin metaforik algıları. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(40), 59-85.
- Akkurt, S., & Boratav, O. (2018). Neden sanat eğitimi? *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi*, 1(1), 54-60.
- Alakuş, A. O., & Mercin, L. (2009). *Sanat eğitimi ve görsel sanatlar öğretimi (1.baskı)*. Pegem Akademi.
- Altındağ, E. (2021). Eğitimci yönleriyle Bedri Rahmi Eyüboğlu ve Paul Klee: yaratıcılık ve sanat eğitimi üzerine görüşlerinin karşılaştırılarak incelenmesi. *Sanat ve Tasarım Dergisi*, (30), 173-185.
- Altinkurt, L. (2015). Türkiye’de sanat eğitiminin gelişimi. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (12).
- Aral, N. (1999). Sanat eğitimi-yaratıcılık etkileşimi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(15).
- Aslan, M., Türker, İ. H., & Çokokumuş, B. (2015). Eğitim fakülteleri güzel sanatlar eğitimi bölümü resim-iş eğitimi programında özgün baskı dersinde karşılaşılan sorunlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(2), 92-108.
- Ateş, A., & Yılmaz, M. (2024). Sanat eğitiminde görsel algının geliştirilmesine yönelik bir yöntem önerisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 22(2), 1577-1600. <https://doi.org/10.37217/tebd.1486038>
- Ayaydın, A. (2013). Güzel sanatlar eğitimi resim-iş öğretmenliği anabilim dallarının sorunları ve çözüm önerileri. *Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 30(30), 31-45.
- Aydın, Ş. G. (2006). *Tunç Çağı'nın gizemli kadınları*. Yapı Kredi Yayınları.
- Azılıoğlu, K., & Yılmaz, M. (2021). Toplumsal ve kültürel değişimlerin sanat eğitimine yansımaları. *JRES*, 8(2), 443-461. <https://doi.org/10.51725/etad.1034600>
- Başbuğ, F., & Başbuğ, Z. (2016). Görsel sanatlar eğitimi üzerine notlar. *Akdeniz Sanat*, 9(18).
- Beykal, F. (2002). *Günümüz koşullarında sanat (resim-iş) eğitimcisinin özellikleri nelerdir ve hangi niteliklere sahip olmalıdır?* [Tam metin bildiri]. Gazi Üniversitesinin Eğitimde 75. Yılı Sanat Eğitimi, Ankara, Türkiye.
- Bilirdönmez, K., & Karabulut, N. (2016). Sanat eğitimi süreç ve kuramları. *EKEV Akademi Dergisi*, (65), 343-356.
- Buyrgan, S., & Buyrgan, U. (2020). *Sanat eğitimi ve öğretimi (7. baskı)*. Pegem Akademi Yayıncılık.

-
- Callahan, J. L. (2014). Writing literature reviews: a reprise and update. *Human Resource Development Review*, 13(3), 271-275. <https://doi.org/10.1177/1534484314536705>
- Ciddi, M. L. (2019). Türkiye’de Cumhuriyet öncesi ve sonrası resim eğitiminin gelişimi. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi*, 3(2), 62-68.
- Coşkun, S. (2015). Kamu hizmetleri motivasyonu kuramı: bir literatür taraması. *Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 11(1), 61-74.
- Çağlayan, N. (2018). Türkiye’de zihinsel engellilerde sanat eğitimi ile ilgili lisansüstü tezlerin incelenmesi. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 8(2), 403-418. <https://doi.org/10.18039/ajesi.454586>
- Çuhadar, C. H. (2016). Müzik ve müzik eğitimi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 25(1), 217-230.
- Demirel Ö., & Altun E. (2010). *Öğretim teknolojileri ve materyal tasarımı*. Pegem Akademi.
- Dikici, A. (2006). Sanat eğitimi ve öğrencilerin yaratıcılık düzeyleri. *Eğitim ve Bilim*, 31(139).
- Diksoy, İ., & Mercin, L. (2019). Görsel sanatlar dersi öğretim programındaki grafik tasarım kazanımlarının öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 293-319.
- Dilay, S. (2021). Geçmişten günümüze sanat ve eğitim anlayışlarının ilişkisel boyutta irdelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(120), 280-291.
- Dilmaç, O. (2010). 1914-1940 yılları arasında Avrupa’da eğitim alan sanatçılarımızın ülkemizdeki sanat eğitimine katkıları. *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, (23), 55-77.
- Dilmaç, O., & Topuz, B. (2017). Erken çocukluk döneminde değerlerin öğretilmesinde sanat eğitiminin rolü, *International Journal of Social Science*, 63, 39-49, <http://dx.doi.org/10.9761/JASSS7368>
- Doğan, İ (2004). *Toplum ve eğitim sorunları üzerinde felsefi ve sosyolojik tahliller*. Pegem Akademi.
- Elyağutu, D. C. (2016). Importance of art education, *Art - Sanat*, (6), 243-47.
- Ersoy, A. (2002). *Sanat kavramlarına giriş*. Yorum Sanat Yayıncılık.
- Gençel, Ö. (2024). 1882-1908 yılları basınında sanayi-i nefise mektebinin temsili ve temsil ettikleri. *Sanat Yazıları*, (51), 566-579. <https://doi.org/10.61742/sanatyazilari.1533810>
- Gökoğlan, K., Bilen, A., & Atalan, İ. (2022). Denetim kalitesi: bir literatür taraması (2019-2022). *Yönetim Ekonomi Edebiyat İslami ve Politik Bilimler Dergisi*, 7(1), 127-150. <https://doi.org/10.24013/jomelips.1107867>
- Gömlüksiz, M. N., & Pullu, E. K. (2024). Çocuk gelişim programı öğrencilerinin sanat eğitimine yönelik tutumlarının incelenmesi. *The Journal of Turk-Islam World Social Studies*, (22), 174-186.
- Güven, G., & Ekiz Kaya, M. (2024). Sanat eğitiminde toplumsal cinsiyet algılarının görsel ifadesi. *Enderun*, 8(2), 171-203. <https://doi.org/10.59274/enderun.1544464>
- Heaton, R. (2021). Cognition in art education. *Br. Educ. Res. J.*, (47),1323-1339. <https://doi.org/10.1002/berj.3728>
- Hiçyılmaz, Y., & Adanır, Y. (2019). Sanat eğitimi dersi alan öğretmen adaylarının sanat kavramına ilişkin sahip oldukları algıların metaforlar aracılığıyla incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(3), 19-23. <http://dx.doi.org/10.29228/ASOS.52123>
- İşık, M. (2017). Sanat ve medeniyet arasındaki bağlantı. *The Journal of Social*, 4(11), 228-234.
-

- İlhan, A. Ç. (1994). Çocuk kitaplarındaki resimlerin çocuğun yaratıcılığına etkisi. *Yaşadıkça Eğitim Dergisi*, 36, 27-29.
- İlhan, Çakır A. (2019). Üniversitelerde sanat eğitiminin gerekliliği. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences*, 27(1), 173-183. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000443
- İpek, A. (2018). Sanat eserine dönüşen hafıza, *Düzce Üniversitesi Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Yayını, Tykhe Sanat ve Tasarım Dergisi*, 3(4), 243-257.
- İpşiroğlu N. (1998). *Sanattan güncel yaşama*, Pan Yayıncılık.
- Kahraman, A. D. (2007). *Sınıf öğretmenlerinin görsel sanatlar dersi programının uygulamasında karşılaşılan sorunlara ilişkin görüşleri ve çözüm önerileri*. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kale, Z., Akçin, S., Başoğlu, F. & Başoğlu, Ü. (2024). The relationship between teachers' decision-making and professional autonomy behaviors within the scope of 21st century skills. *Eurasian Academy of Sciences Eurasian Education & Literature Journal*, 19, 18-37. <https://doi.org/10.17740/eas.edu.2024-V19-02>
- Kalyenci, D. A., & Arı, S. (2024). Bauhaus Dessau binasının Bauhaus'un idealleri çerçevesinde incelenmesi, *Mekansal Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 11-24.
- Kaplan, S. (2014). Doğal yoldan temel sanat eğitimi doğanın atölyesi. *Akdeniz Sanat*, 7(14).
- Karabulut, N., Bilirdönmez, K., & Ayduşlu, N. (2010). Sanat eğitiminde bir alt disiplin olarak sanat öğretimi alanı, içerikleri ve yöntemi. *Ekev Akademi Dergisi*. 14 (44).
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi Temelli Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 62-80.
- Kay, M. G. M. (2010). The evolution of human artistic creativity. *J Anat*. 216(2), 158-76. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7580.2009.01160.x>
- Kılıç, E., & Sayın, E. (2020). Antik Çağ'da sanatta bireysellik. *Anasay* (11), 87-104. <https://doi.org/10.33404/anasay.672730>
- Kılınç, Ü. (2021). Osmanlı padişah portrelerine dair bir değerlendirme. *Milli Saraylar Sanat Tarih Mimarlık Dergisi*, 20, 81-95.
- Kırıçoğlu, O. T. (2002). *Sanatta eğitim görmek anlamak yaratmak*. Pegem Yayınevi.
- Kırıçoğlu, O. T. (2015). *Sanat kültürü yaratıcılık görsel sanatlar ve kültür eğitimi- öğretimi*. Pegem Akademi.
- Killin, A. (2018). The origins of music: evidence, theory, and prospects. *Music & Science*, 1. <https://doi.org/10.1177/2059204317751971>
- Kurbanov, B. (2010). Sanat eğitimi ve problemleri üzerine düşünceler. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(2), 63-72.
- Küçüktepepınar, C. (2014). Sanat eğitimi ve uluslararası uygulamalar. *Erciyes Sanat*, (2).
- Mazlum, H. (2024). Çağdaş sanat eğitiminde dijital teknolojinin rolü. *Uluslararası İnsan ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 9(4), 345-358.
- Mercin, L., & Alakuş, A. O. (2007). Birey ve toplum için sanat eğitiminin gerekliliği. *Dicle Üniversitesi Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi Dergisi*, (9), 14-20.
- Mollaoğlu, S., & Çakır İlhan, A. (2022). Sanat eğitimi ile ilgili bölümlerde öğrenimini sürdüren öğrencilerde sanat okuryazarlığının değerlendirilmesi. *Cumhuriyet Uluslararası Eğitim Dergisi*, 11(4), 604-613. <https://doi.org/10.30703/cije.1072411>

-
- Neumann, M., M. Rauschenberger, E., & Schön, M. (2023). *We need to talk about chatgpt: The future of ai and higher education*, IEEE/ACM 5th International Workshop on Software Engineering Education for the Next Generation (SEENG), 29-32.
- Özsoy, V. (2006). *Görsel sanatlar eğitiminde uygulamalar*. Görsel Sanatlar Eğitimi Derneği Yayınları.
- Özsoy, V., & Şahan, M. (2009). Çok alanlı sanat eğitimi yönteminin ilköğretim 6. sınıf resim-iş dersinde öğrenci tutumuna etkisi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(1), 205-227.
- Parsıl, Ü., & Kılıç, A. G. (2024). Sanat eğitimi öğrenme sürecinde kullanılan yöntemler. *Pearson Journal*, 8(28), 1196–1211. <https://doi.org/10.5281/zenodo.11575817>
- Sağır, T. (2021). Pandemi döneminde sanat eğitimi. *Medeniyet Sanat Dergisi*, 7(2), 214-226. <https://doi.org/10.46641/medeniyetsanat.1027880>
- San, İ. (1984). Çağdaş sanat eğitimi. *Öğretmen Dünyası Dergisi*, 41, 6-9.
- San, İ. (2004). *Sanat ve eğitim yaratıcılık temel sanat kuramları sanat eleştirisi yaklaşımları*. Ütopya Yayınevi.
- Sarı, E. (2018). Sanat olgusunun tarihsel süreçte değişen tanımı, işlevi ve değeri üzerine, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 32(45), 131-154.
- Sarıbaşı, S. (2024). Görsel sanatlar öğretmen eğitiminde toplumsal konuların sorgulanması. *Anadolu Journal of Educational Sciences International*, 14(2), 524-547. <https://doi.org/10.18039/ajesi.1414392>
- Sunasse, A., Bokhoree, C., & Patrizio, A. (2021). Students’ empathy for the environment through eco-art place-based education: a review. *Ecologies*, 2, 214–247. <https://doi.org/10.3390/ecologies2020013>
- Sürücü, L. (2021). Lider üye etkileşimi: literatür taraması. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 17(1), 257-277. <https://doi.org/10.17130/ijmeb.902223>
- Şen, Ü. S. (2010). Sanat eğitiminde bilimsel araştırma yöntemlerinin kullanılması. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(1), 343-360.
- Şencan, S., & Bingöl, T. (2023). Feminist terapi literatür taraması. *Journal of Sustainable Education Studies*, (Özel Sayı), 34-44.
- Şimşek, T. (2023). Osmanlı devleti son dönemi öğretmen okullarına bir bakış. *Milli Eğitim Dergisi*, 52(238),1065-1088. <https://doi.org/10.37669/milliegitim.1107512>
- Telli, H. (1990). *Türkiye’de resim-iş öğretimine genel bir bakış, ortaöğretim kurumlarında resim-iş öğretimi ve sorunları*, TED Yayınları.
- Tinaliyeva, G. (2024). Çağdaş sanatta sanat eğitimi. *Avrasya Sanat ve Medeniyet Dergisi*, 46-57.
- Torraco R. J. (2005). Writing integrative literature reviews: Guidelines and examples. *Human Resource Development Review*, 4, 356-367.
- Uysal, A. (2005). İlköğretimde verilen sanat eğitimi derslerinin yaratıcılığa etkileri. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(1), 41-47.
- Uysal, H. (2019). Millî Eğitim Bakanlığı yönetici ve uzmanlarının görüşlerine göre Türkiye’de eğitim politikalarını geliştirme sürecinin değerlendirilmesi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(3), 782-802. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.560146>
- Ülger, K. (2015). Sanat eğitiminin düşünme becerileri üzerine etkisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(206), 135-147.
-

- Ülger, K. (2018). The role of art education on the creative thinking skills of students in music and visual arts education: A comparison from the perspective of the music education. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 18(2), 1175-1195.
- Ülkü, C. (2008). Sanat eğitimi, sanat ve köy enstitüleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 4(1).
- Ünver, E. (2002). *Sanat eğitimi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ünver, E. (2016). Neden ve nasıl sanat eğitimi. *İdil Sanat ve Dil Dergisi*, 5(23), 865-878.
- Wang J.Z., Zhao, S., Wu, C., Adams, R.B., Newman, M.G., Shafir, T., & Tsachor, R., (2023). Unlocking the emotional world of visual media: an overview of the science, research, and impact of understanding emotion: drawing insights from psychology, engineering, and the arts, this article provides a comprehensive overview of the field of emotion analysis in visual media and discusses the latest research, systems, challenges, ethical implications, and potential impact of artificial emotional intelligence on society. *Proc IEEE Inst Electr Electron Eng*. 111(10), 1236-1286.
- Yağar, F., & Dökme, S. (2018). Niteliksel araştırmaların planlanması: araştırma soruları, örneklem seçimi, geçerlik ve güvenilirlik. *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3), 1-9.
- Yılmaz, O., & Şahan, G. (2016). Öğretmen adaylarının sanat eğitimi ihtiyacına yönelik görüşlerinin belirlenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(2), 717-729. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2016.16.2-5000194951>
- Yolcu, E. (2022). *Sanat eğitimi kuramları ve yöntemleri (5. baskı)*, Pegem Akademi.
- Yüce Ekmekci, M. (2021). Paradoksal düşünme: Literatür taraması. *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, 16(1), 121-135.
- Zengin, A. N., & Güllühan, N. Ü. (2023). Sanat eğitiminin tarihsel gelişiminin incelenmesi. *International Science and Art Research Center*, 634-652.